

PRITARTA
Kretingos rajono savivaldybės tarybos
2019 m. kovo 28 d. sprendimu Nr. T2-75

KRETINGOS RAJONO SAVIVALDYBĖS VISUOMENĖS SVEIKATOS STEBĖSENOS

2017 METŲ ATASKAITA

Kretinga, 2018

TURINYS

ĮVADAS.....	3
1. KRETINGOS RAJONO SAVIVALDYBĖS GYVENTOJŲ DEMOGRAFINĖ BŪKLĖ.....	4
1.1. Gyventojai.....	4
1.2. Mirtingumas.....	6
2. BENDROJI DALIS.....	8
2.1. Pagrindinių stebėsenos rodiklių savivaldybėje analizė ir interpretavimas („Šviesoforas“)	9
2.2. Kretingos rajono savivaldybės visuomenės sveikatos ir su sveikata susijusių rodiklių profilis.....	14
3. SPECIALIOJI DALIS.....	16
3.1. Prioritetinių sričių identifikavimas.....	16
3.1.1. Išvengiamų hospitalizacijų skaičius 1 000 gyventojų.....	16
3.1.2. Sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyventojų.....	17
3.1.3. Susižalojimo dėl nukritimo atvejų skaičius (W00-W19) 65+m. amžiaus grupėje 100 000 gyv.....	18
IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS.....	20

ĮVADAS

Visuomenės sveikatos stebėsenos tikslas savivaldybėje – nuolat rinkti, tvarkyti, analizuoti ir interpretuoti visuomenės sveikatą charakterizuojančius rodiklius bei tinkamai informuoti savivaldybės politikus, kad savivaldybės teritorijoje valstybinės (valstybės perduotų savivaldybėms) bei savarankiškosios visuomenės sveikatos priežiūros funkcijos būtų įgyvendintos efektyviai.

Savivaldybių institucijos Lietuvos sveikatos programoje (toliau - LSP) numatytus tikslus ir uždavinius įgyvendina per savivaldybės strateginį plėtros ir savivaldybės strateginį planą, atsižvelgiant į savivaldybės gyventojų sveikatos būklę ir jai darančių veiksnių paplitimą (LR visuomenės sveikatos priežiūros įstatymo 10 straipsnis). Lietuvos sveikatos programoje nustatytą gyventojų sveikatos lygį įmanoma pasiekti tik koordinuotai ir sutelktai veikiant įvairiems savivaldybės sektoriams.

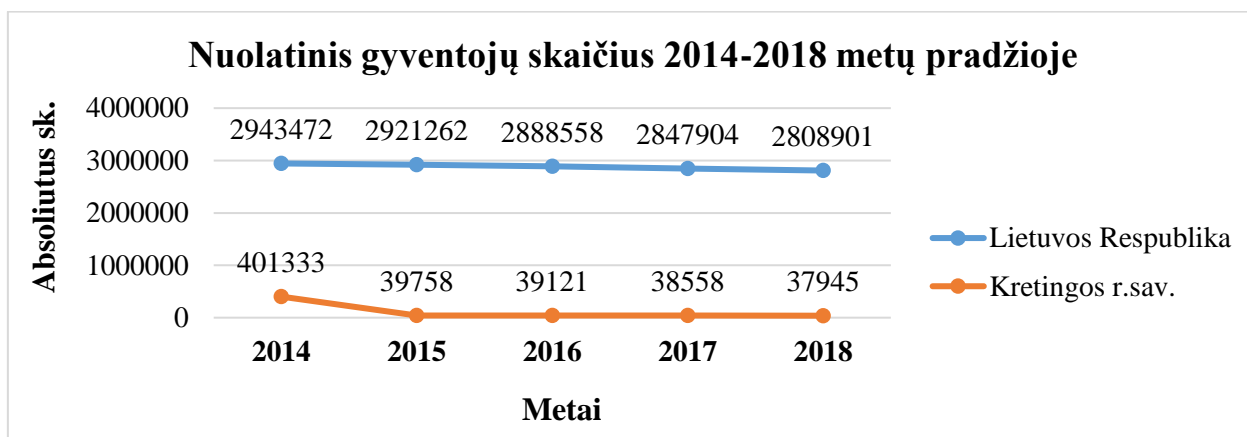
Kretingos rajono savivaldybėje visuomenės sveikatos stebėseną vykdoma vadovaujantis Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2013 m. gruodžio 19 d. įsakymu Nr. V-1203 „Dėl Lietuvos Respublikos Sveikatos apsaugos ministro 2003 m. rugpjūčio 11 d. įsakymo Nr. V-488 įsakymu „Dėl bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“. Vadovaujantis šiuo įsakymu parengtas Kretingos rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitos projektas. Ataskaitos projekte pateikiami ir aprašomi visuomenės sveikatos būklę atspindintys 2017 metų duomenys Kretingos rajono savivaldybėje. Pateikiami rodikliai (savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos rodiklių sąrašo, toliau - PRS) atspindi kaip įgyvendinami Lietuvos sveikatos programos (toliau – LSP) tikslai bei uždaviniai. PRS sąrašą sudaro 51 rodiklis, geriausiai apibūdinantis LSP siekinius.

Rengiant ataskaitą vadovautasi Higienos instituto Lietuvos sveikatos rodiklių informacinė sistema, Lietuvos statistikos departamento duomenimis, Higienos instituto sveikatos informacijos centro parengtu leidiniu „Visuomenės sveikatos būklė savivaldybėse 2017 m.“, UAB „Kretingos vandenys“ pateiktais duomenimis, kitų viešai skelbiamų duomenų ir statistinių ataskaitų, kompiuterizuotų duomenų bazių ir registrų, o viešai neprieinamų duomenų yra prašoma iš jų valdytojų.

1. KRETINGOS RAJONO SAVIVALDYBĖS GYVENTOJŲ DEMOGRAFINĖ BŪKLĖ

1.1. Gyventojai

2018 m. pradžioje Lietuvos Respublikoje nuolatinis gyventojų skaičius – 2 808 901 asmenys. 2017 m. pradžioje nuolatinis gyventojų skaičius – 2 847 904 asmenys. 2016 m. pradžioje nuolatinis gyventojų skaičius buvo 2 888 558 asmenys. Lietuvoje gyventojų skaičius mažėja, atitinkamai mažėja ir Kretingos rajono savivaldybės gyventojų skaičius. Kretingos rajone 2016 m. – 39 121 asmenys, 2017 m. – 38 558 asmenys, 2018 m. nuolatinis gyventojų skaičius buvo 37 945 asmenys (1 pav.).

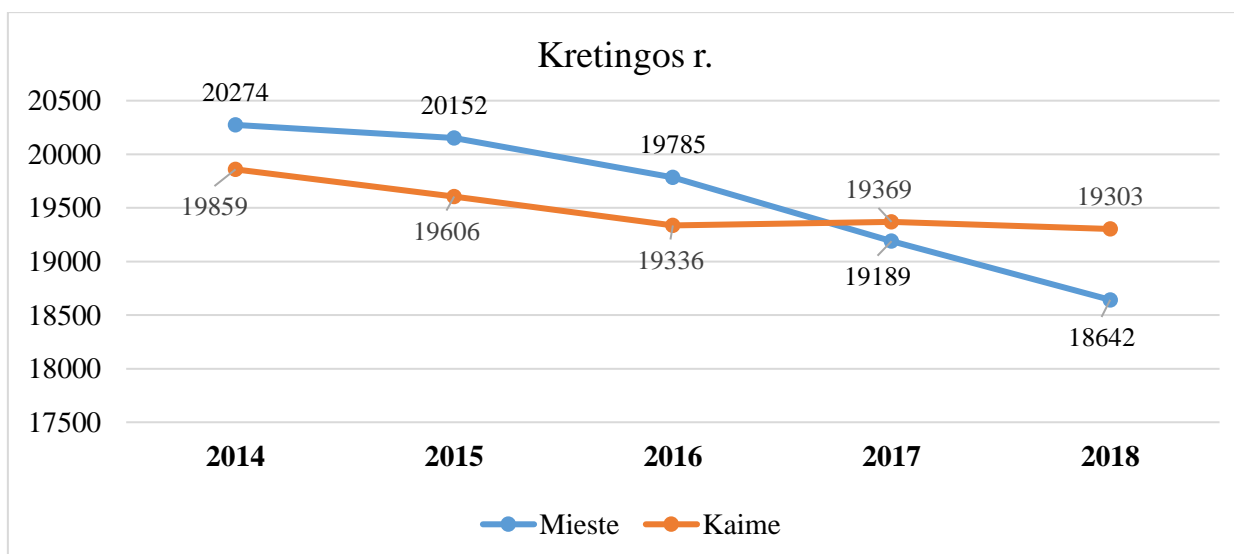

1 pav. Nuolatinis gyventojų skaičius 2014-2018 metų pradžioje LR ir Kretingos r. sav.

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Tiek moterų, tiek vyrų skaičius paskutiniaisiais metais Kretingos rajone mažėja. 2018 m. pradžioje gyveno 20 179 moterys ir 17 766 vyrai. 2017 m. pradžioje gyveno 20 523 moterys ir 18 035 vyrai. 2016 m. pradžioje gyveno 20 831 moterys ir 18 290 vyrai.

2018 m. Kretingos mieste gyveno 18 642 asmenys, kaime – 19 303 asmenys (2 pav.).

2 pav. Gyventojų pasiskirstymas pagal gyvenamąją vietovę Kretingos r. sav.

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

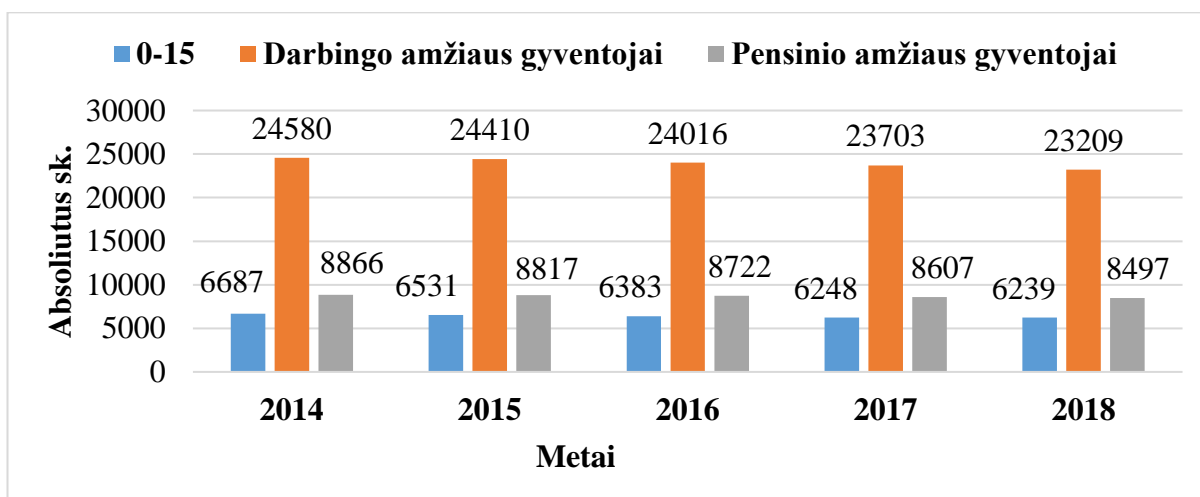
2018 m. pradžioje 1000 – iui Kretingos rajono vyrų teko 1136 moterys. 2017 m. 1000 – iui Kretingos rajono vyrų teko 1138 moterys.

2018 m. pradžioje vidutinis (medianinis) Lietuvos gyventojų amžius buvo 43 metai ir Kretingos rajono savivaldybės gyventojų vidutinis (medianinis) amžius 44 metai. Kretingos rajono savivaldybėje vyrų vidutinis amžius – 41 metų (Lietuvos – 39 m.), moterų – 47 metai (Lietuvos – 47 m.).

2018 m. Lietuvoje didesnę gyventojų dalį sudarė darbingo amžiaus gyventojai. 0-15 m. amžiaus gyventojų daugiau negu pensinio amžiaus.

Kretingos rajono savivaldybėje didesnę gyventojų dalį taip pat sudarė darbingo amžiaus gyventojai, antroje vietoje – pensinio amžiaus gyventojai, trečioje – 0-15 metų amžiaus gyventojai. (3 pav.):

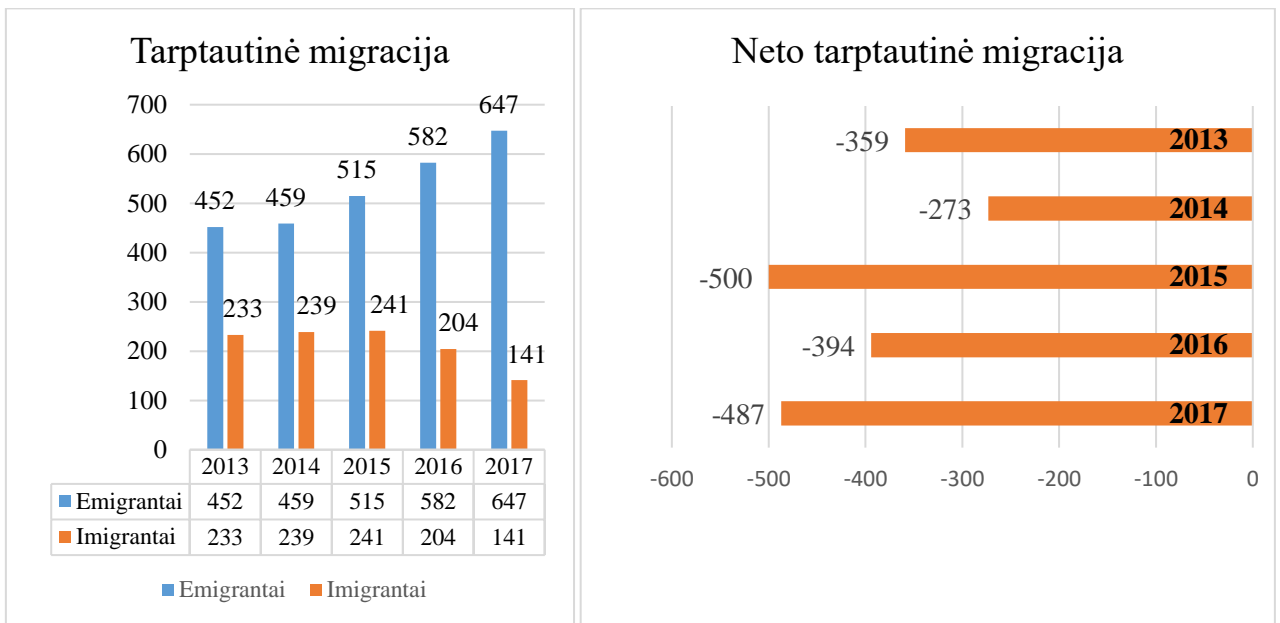
- 23 209 darbingo amžiaus gyventojų (61,17 proc.)
- 8 497 pensinio amžiaus gyventojai (22,39 proc.)
- 6 239 vaikai (16,44 proc.)

3 pav. Kretingos rajono savivaldybės gyventojai pagal pagrindines amžiaus grupes

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas, VSB skaičiavimai

Pagrindinės nuolatinių gyventojų mažėjimo priežastys – emigracija ir neigiama natūrali gyventojų kaita. Nuo 2013 m. neto tarptautinės migracijos mastai Kretingos rajone didėja – dar daugiau emigruojančių asmenų nei imigruojančių. 2017 m. emigravo 647 asmenys, imigravo – 141 asmuo (4-5 pav.).

4-5 pav. Tarptautinė migracija ir neto tarptautinė migracija Kretingos rajono savivaldybėje

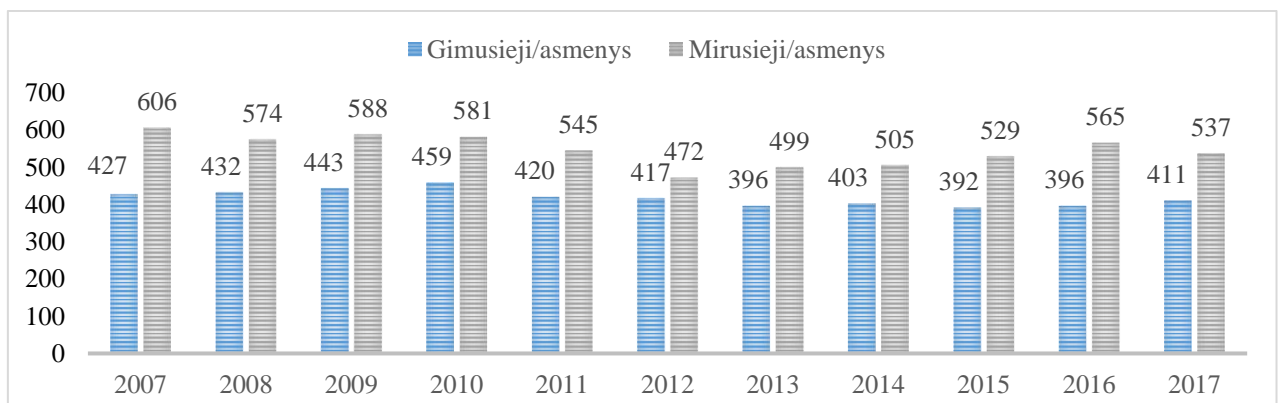
Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Lietuvoje vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė (VGT) ilgėja. 2017 m. Lietuvos rodiklis buvo 75,7, Lietuvos siekinys 2020 m. – 75,8 (VGT). Tikėtina, kad 2020 m. Lietuvai pavyks pasiekti šį VGT rodiklį.

Kretingos rajone 2017 m. vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė siekė 77,1 metus, (2016 m. VGT siekė 75,1 m.).

1.2. Mirtingumas

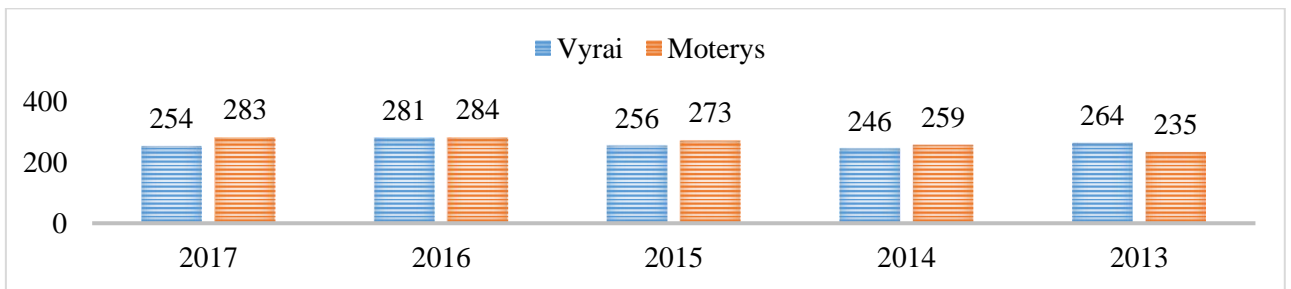
Analizuojant duomenis nuo 2007 iki 2017 m. Kretingos rajone išlieka ta pati gimstamumo ir mirtingumo tendencija, taip pat stebimas neigiamas natūralus gyventojų prieaugis – gimusiųjų skaičius mažesnis nei mirusiųjų (6 pav.).

6 pav. Mirusiųjų ir gimusiųjų skaičius Kretingos rajono savivaldybėje

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

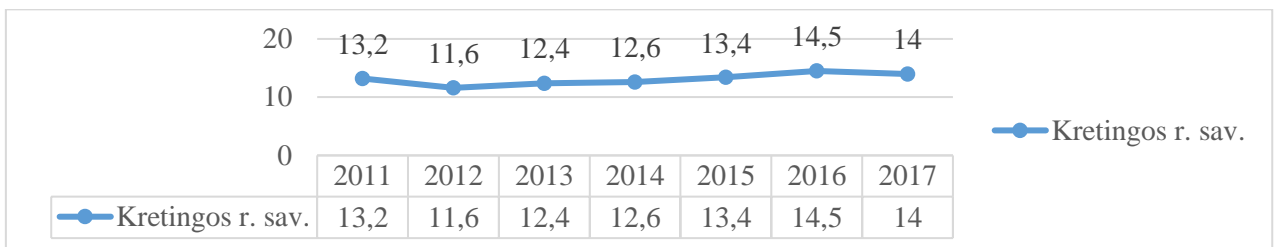
2017 m. mirė 283 moterys ir 254 vyrai (moterų 29 mirtimi daugiau negu vyrų) (7 pav.).

7 pav. Mirusiųjų skaičius pagal lytį Kretingos rajono savivaldybėje

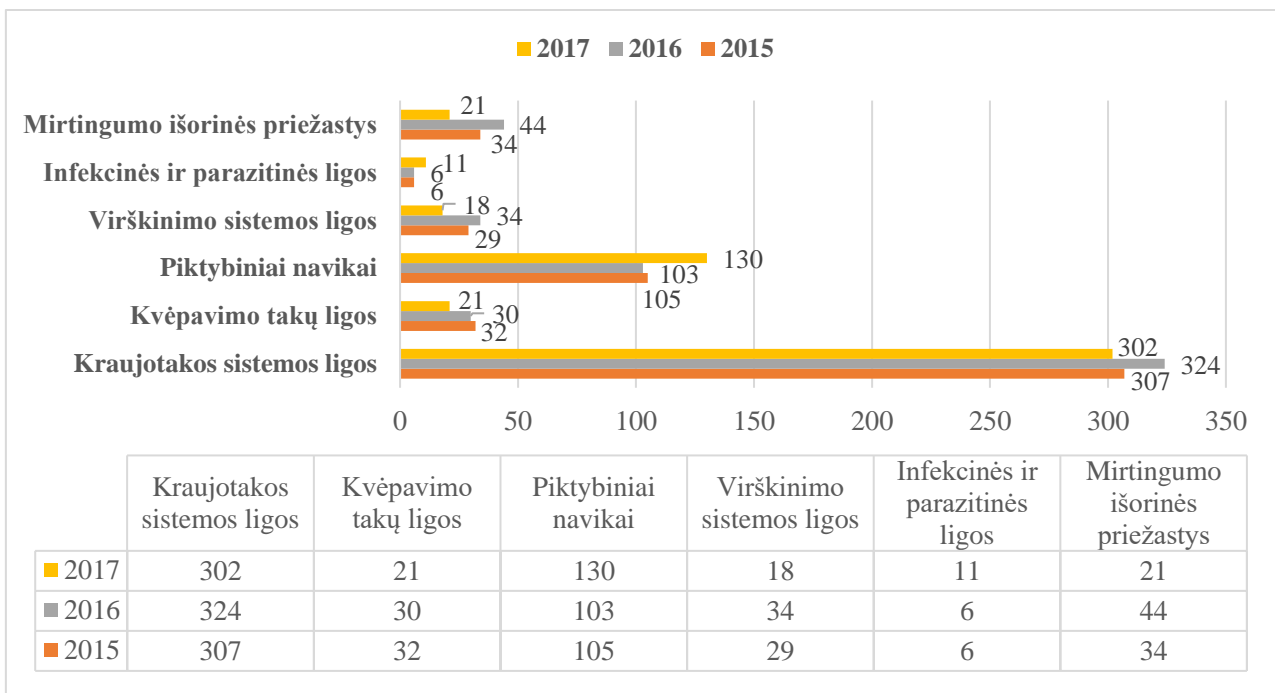
Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Nuo 2012 m. iki 2016 m. Kretingos rajone bendrasis mirtingumo rodiklis augo (8 pav.). 2017 m. Kretingos rajono savivaldybėje, kaip ir Lietuvoje, daugiausia žmonių mirė nuo kraujotakos sistemos ligų (302 asmenys). Antroje vietoje didelis mirtingumas nuo piktybinių navikų (130 asmenų), trečioje vietoje mirtingumas dėl išorinių priežasčių bei kvėpavimo takų ligų (21/21 asmenys), ketvirtoje – virškinimo sistemos ligos (18 asmenų), penktoje – infekcinės ir parazitinės ligos (11 asmenų) (9 pav.).

8 pav. Bendrasis mirtingumo rodiklis 1 000 gyventojų Kretingos rajone

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

9 pav. Mirčių pagal priežastis pasiskirstymas Kretingos rajone 2015-2017 m.

Šaltinis: Mirties atvejų ir jų priežasčių valstybės registras, Higienos institutas

2. BENDROJI DALIS

2.1. Pagrindinių stebėsenos rodiklių savivaldybėje analizė ir interpretavimas („Šviesoforas“)

Pagrindinio rodiklių sąrašo analizė ir interpretavimas („Šviesoforo“ kūrimas) atliekamas palyginant einamųjų metų savivaldybės rodiklius su Lietuvos vidurkiu. Vadovaujantis „šviesoforo“ principu, visos 60 Lietuvos savivaldybių suskirstytos į grupes:

- 9 savivaldybės, kuriose stebimas rodiklis –geriausias, priskiriamos savivaldybių su geriausiai rodikliais grupei ir žymimos **žalia spalva** (pirmas kvintilis);
- 9 savivaldybės, kuriose stebimas rodiklis – prasčiausias, priskiriamos savivaldybių su prasčiausiai rodikliais grupei ir žymimos **raudona spalva** (penktas kvintilis);
- likusių 24 savivaldybių rodiklio reikšmės žymimos **geltona spalva**. Šių savivaldybių rodikliai interpretuojami kaip atitinkantys Lietuvos vidurkį.

Pagrindinio rodiklių sąrašo analizės ir interpretavimo tikslas yra įvertinti, kokia esama gyventojų sveikatos ir sveikatą lemiančių veiksnių situacija savivaldybėje, įvertinant Lietuvos sveikatos programos tikslus ir uždavinius įgyvendinimo kontekste, ir kokių intervencijų/priemonių reikia imtis, siekiant stiprinti savivaldybės gyventojų sveikatą ir mažinti sveikatos netolygumus.

Kretingos rajono savivaldybės gyventojų sveikatos ar su sveikata susijusios stebėsenos ataskaitoje analizuojamų metų rodiklių duomenys ir jų interpretavimas pateikiami 1 lentelėje „Kretingos rajono savivaldybės sveikatos ir su sveikata susijusių rodiklių profilis“. Remiantis profilio rodikliais ir jų interpretavimo rezultatais, buvo išanalizuotos 3 prioritetinės savivaldybės visuomenės sveikatos problemos, kurių rodiklis ar pokyčio kryptis prastesnis palyginti su šalies reikšmėmis:

1. Susižalojimo dėl nukritimo atvejų skaičius (W00-W19) 65+m. amžiaus grupėje 10 000 gyv.
2. Sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11) 100 000 gyventojų;
3. Išvengiamų hospitalizacijų skaičius 1 000 gyventojų;

Sudarius Kretingos rajono probleminių visuomenės sveikatos sričių (temų) sąrašą, buvo atlikta atrinktų rodiklių detalesnė analizė ir vertinimas (žr. „Specialioji dalis“).

Pirmajame lentelės stulpelyje pateikiami pagrindinio sąrašo rodikliai, suskirstyti pagal Lietuvos sveikatos strategijoje numatytus įgyvendinti tikslus ir uždavinius. Antrajame stulpelyje pateikiama savivaldybės rodiklio reikšmė, trečiajame stulpelyje – savivaldybės rodiklio reikšmė (absolūtus skaičius), ketvirtajame – Lietuvos rodiklio reikšmė, penktajame – mažiausi rodikliai, šeštajame – didžiausi rodikliai; septintajame – pateiktas santykis savivaldybė/Lietuva (vertinant „šviesoforo“ principu); aštuntajame - Lietuvos siekinys (numatyti) įgyvendinti 2020 m. tikslai.

1 lentelė. Kretingos rajono savivaldybės visuomenės sveikatos ir su sveikata susijusių rodiklių profilis 2017 m.

Rodiklis	Savivaldybės rodiklis	Savivaldybės rodiklis (absolūtus sk.)	Lietuvos rodiklis	Mažiausi rodikliai	Didžiausi rodikliai	Santykis: Savivaldybė/Lietuva 2017 m.	Lietuvos siekinys 2020 m.
1	2	3	4	5	6	7	8
Strateginis tikslas – pasiekti, kad 2025 metais šalies gyventojai būtų sveikesni ir gyventų ilgiau, pagerėtų gyventojų sveikata ir sumažėtų sveikatos netolygumai							
Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė (metai)	77,1	77,1	75,7	70,7	77,8	1,02	75,8
Išvengiamas mirtingumas (proc.)	23,1	124	31,3	23,1	39,3	0,74	
1. Tikslas. Sukurti saugesnę socialinę aplinką, mažinti sveikatos netolygumus ir socialinę atskirtį							
1.1 uždavinys. Sumažinti skurdo lygį ir nedarbą							
Mirtingumas dėl savižudybių (X60-X84) 100 000 gyventojų	10,5	4	26,5	10,5	63,4	0,40	
Standartizuotas mirtingumas dėl savižudybių (X60 – X84) 100 000 gyventojų	10,7		25,9	10,7	64,0	0,41	19,5
Bandymų žudytis skaičius (X60-X64,X66-X84) 100 000 gyventojų	68,0	26	44,4	7,6	100,1	1,53	
Mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose, skaičius 1 000 gyventojų	71,1	247	76,3	45,2	150,6	0,93	
Socialinės rizikos šeimų skaičius 1 000 gyventojų	2,2	85	3,5	1,3	8,2	0,63	
Ilgalaikio nedarbo lygis	0,3	60	2,1	0,3	5,3	0,14	
Gyventojų skaičiaus pokytis 1 000 gyventojų	-16,5	-126	-13,8	-29,8	1,8	1,20	
1.2 uždavinys. Sumažinti socialinę-ekonominę gyventojų diferenciaciją šalies ir bendruomenių lygmeniu							
Mirtingumas dėl išorinių priežasčių (V01 – Y98) 100 000 gyventojų	54,9	21	99,3	54,9	173,4	0,55	
Standartizuotas mirtingumo dėl išorinių priežasčių (V01 – Y98) 100 000 gyventojų	53,7		97,8	53,7	166,0	0,55	77,3

Mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą mokyklose, skaičius 1 000 gyventojų	152,5	735	159,1	69,0	360,9	0,96	
Socialinės pašalpos gavėjų skaičius 1 000 gyventojų	154,4	590	26,4	7,6	98,8	0,58	
Sergamumas tuberkulioze (A15 – A19) 100 000 gyventojų	47,1	18	39,5	14,9	86,0	1,19	
2. Tikslas. Sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką							
2.1 uždavinys. Kurti saugias darbo ir sveikas buitines sąlygas, didinti prekių ir paslaugų vartotojų saugumą							
Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų dėl nelaimingų atsitikimų darbe, skaičius 1 000 darbingo amžiaus gyventojų	0,4	1	1,1	0,0	2,4	0,36	
Susižalojimo dėl nukritimo atvejų skaičius (W00 – W19) 65+ m. amžiaus grupėje 100 000 gyventojų	178,5	133	145,1	70,7	190	1,23	
Darbingo amžiaus asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, skaičius 10 000 gyventojų	64,7	147	68,3	42,5	120,1	0,95	
Sergamumas žarnyno infekcinėmis ligomis (A00 – A08) 100 000 gyventojų	70,1	268	70,7	16,6	108,7	0,99	
2.2 uždavinys. Kurti palankias sąlygas saugiai leisti laisvalaikį							
Mirtingumas dėl atsitiktinio paskendimo (W65-W74) 100 000 gyventojų	2,6	1	5,0	0,0	26,6	0,52	
Standartizuotas mirtingumo dėl atsitiktinio paskendimo rodiklis (W65-W74) 100 000 gyventojų	2,2		4,9	0,0	25,5	0,45	
Mirtingumas dėl nukritimo (W00 – W19) 100 000 gyventojų	10,5	4	15,0	0,0	33,7	0,70	
Standartizuotas mirtingumo dėl nukritimo rodiklis (W00 – W19) 100 000 gyventojų	11,0		14,7	0,0	32,9	0,75	
2.3 uždavinys. Mažinti avaringumą ir traumų kelių eismo įvykiuose skaičių							
Mirtingumas dėl transporto įvykių (V00 – V99) 100 000 gyventojų	7,8	3	8,8	0,0	30,4	0,89	
Standartizuotas mirtingumo dėl transporto įvykių (V00 – V99) 100 000 gyventojų	7,5		8,7	0,0	34,5	0,86	
Pėsčiųjų mirtingumas dėl transporto įvykių (V00 – V09) 100 000 gyventojų	5,2	2	3,2	0,0	12,1	1,62	

Transporto įvykiuose patirtų traumų (V00 – V99) skaičius 100 000 gyventojų	62,7	24	61,8	22,9	133,0	1,01	
2.4 uždavinys. Mažinti oro, vandens ir dirvožemio užterštumą, triukšmą							
I atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis, tenkantis 1 kvadratiniam kilometrui (kg)	133,0	-	1027,0	-	-	-	
Viešai tiekiamo geriamojo vandens prieinamumas vartotojams (proc.)	-	-	-	-	-	-	
Nuotekų tvarkymo paslaugų prieinamumas vartotojams (proc.)	-	-	-	-	-	-	
3 TIKSLAS. Formuoti sveiką gyvenimą ir jos kultūrą							
3.1 uždavinys. Sumažinti alkoholinių gėrimų, tabako vartojimą, neteisėtą narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimą ir prieinamumą							
Mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su narkotikų vartojimu 100 000 gyventojų	2,6	1	3,9	0,0	12,6	0,67	
Standartizuotas mirtingumo dėl priežasčių, susijusių su narkotikų vartojimu 100 000 gyventojų	2,1		4,0	0,0	13,2	0,53	
Mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu 100 000 gyventojų	10,5	4	20,5	3,3	57,8	0,51	
Standartizuotas mirtingumo dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu rodiklis 100 000 gyventojų	9,9		20,2	3,3	52,5	0,49	
Nusikalstamos veikos, susijusios su disponavimu narkotinėmis medžiagomis ir jų kontrabanda (nusikaltimai)	10,5	4	53,6	0,0	281,5	0,20	
Gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstitis mažmenine prekyba tabako gaminiais	262,0	146	186,9	113,2	376,9	1,40	
Gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstitis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais	233,2	164	164,7	109,4	325,3	1,42	
3.2 uždavinys. Skatinti sveikos mitybos įpročius							
Kūdikų, išimtinai žindyti iki 6 mėn. amžiaus, dalis (proc.)	16,4	47	34,3	10,6	56,2	0,48	
4 TIKSLAS. Užtikrinti kokybišką ir efektyvią sveikatos priežiūrą, orientuotą į gyventojų poreikius							
4.1 uždavinys. Užtikrinti sveikatos sistemos tvarumą ir kokybę, plėtojant sveikatos technologijas, kurių efektyvumas pagrįstas mokslo įrodymais							

Išvengiamų hospitalizacijų skaičius 1 000 gyventojų	47,7	1825	33,1	20,9	56,7	1,44	
Išvengiamų hospitalizacijų dėl diabeto ir jo komplikacijų skaičius 1 000 gyventojų	5,4	168	6,5	4,2	9,5	0,83	
4.2 uždavinys. Plėtoti sveikatos infrastruktūrą ir gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, saugą, prieinamumą ir į pacientą orientuotą sveikatos priežiūrą							
Slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui, skaičius	2,6	203	2,0	1,4	3,9	1,30	
Šeimos medicinos paslaugas teikiančių gydytojų skaičius 10 000 gyventojų	8,4	32	7,7	2,3	13,3	1,09	7,54
Apsilankymų pas gydytojus skaičius, tenkantis vienam gyventojui	8,2	31 5012	9,1	6,8	11,6	0,90	
Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze 10 000 gyventojų (nauji atvejai)	10,5	4	3,9	0,0	14,8	2,69	
Sergamumas ŽIV ir lytiškai plintančiomis ligomis (B20-B24) 100 000 gyventojų	0,3	1	3,1	0,0	8,0	0,1	
4.3 uždavinys. Pagerinti motinos ir vaiko sveikatą.							
Kūdikių (vaikų iki 1 m. amžiaus) mirtingumas 1 000 gyvų gimusių kūdikių	9,7	4	3,0	0,0	9,9	3,23	
2 metų amžiaus vaikų MMR1 (tymų, epideminio parotito, raudonukės vakcina, 1 dozė) skiepavimo apimtys	94,5	312	93,5	86,6	99,4	1,01	
1 metų amžiaus vaikų DTP3 (difterijos, stabligės, kokliušo vakcina, 3 dozės) skiepavimo apimtys	91,8	314	93,7	87,0	99,3	0,98	
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje	32,1	1120	16,4	2,2	44,4	1,96	
Vaikų, kuriems nustatytas dantų ėduonis (K02), skaičius 1 000 gyventojų	24,5	1040	18,0	6,0	26,9	1,36	
Paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičius 100 000 gyventojų	3,2	2	5,4	0,0	18,8	0,59	
4.4 uždavinys. Stiprinti lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę							
Mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų (I00-I99) 100 000 gyventojų	789,5	302	795,9			0,99	

Standartizuotas mirtingumo nuo kraujotakos sistemos ligų (I00-I99) 100 000 gyventojų	764,4		773,3	626,7	1063,6	0,99	368,7
Mirtingumas nuo piktybinių navikų (C00-C97) 100 000 gyventojų	339,9	130	282,7			1,20	
Standartizuotas mirtingumo nuo piktybinių navikų (C00-C97) 100 000 gyventojų	336,6		274,7	201,6	351,8	1,23	172,8
Mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyventojų	133,3	51	189,8			0,70	
Standartizuotas mirtingumo nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyventojų	127,8		183,9	107,7	447,4	0,69	
Sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyventojų	103,0	394	62,3	28,1	103,0	1,65	
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio finansavimo programoje	31,0	1721	48,6	17,9	65,1	0,64	
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinių priemonių, apmokamų iš Privalomojo sveikatos draudimo biudžeto lėšų, finansavimo programoje	51,6	4815	52,8	35,7	69,3	0,98	
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programoje	48,2	5708	52,2	21,9	66,1	0,92	
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi asmenų, priskirtinų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei, atrankos ir prevencijos priemonių finansavimo programoje	42,2	3812	40,8	21,7	57,6	1,03	

2.2. Kretingos rajono savivaldybės visuomenės sveikatos ir su sveikata susijusių rodiklių profilis

Iš 1 lentelėje „Kretingos rajono savivaldybės visuomenės sveikatos ir su sveikata susijusių rodiklių profilis 2017 m.“ pateiktų PRS rodiklių reikšmių, palyginus su atitinkamu Lietuvos vidurkiu rodikliu, matyti, kad geresni nei Lietuvos yra šie rodikliai (**žalioji zona**):

1. Socialinės rizikos šeimų skaičius 1 000 gyventojų;
2. Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė VGT;
3. Sergamumas ŽIV ir lytiškai plintančiomis ligomis (B20-B24) 100 000 gyventojų;
4. Išvengiamas mirtingumas (proc.);
5. Mirtingumas dėl savižudybių (X60-X84) 100 000 gyventojų;
6. Standartizuotas mirtingumas dėl savižudybių (X60 – X84) 100 000 gyventojų;
7. Nusikalstamos veikos, susijusios su disponavimu narkotinėmis medžiagomis ir jų kontrabanda (nusikaltimai);
8. Mirtingumas dėl išorinių priežasčių (V01 – Y98) 100 000 gyventojų;
9. Standartizuotas mirtingumo dėl išorinių priežasčių (V01 – Y98) 100 000 gyventojų;
10. Ilgalaikio nedarbo lygis;
11. Socialinės pašalpos gavėjų skaičius 1 000 gyventojų;
12. Į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis, tenkantis 1 kvadratiniam kilometrui (kg);
13. Mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu 100 000 gyventojų;
14. Standartizuotas mirtingumo dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu rodiklis 100 000 gyventojų;
15. Gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba tabako gaminiais;
16. Gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais;
17. Šeimos medicinos paslaugas teikiančių gydytojų skaičius 10 000 gyventojų;
18. Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje;
19. Vaikų, kuriems nustatytas dantų ėduonis (K02), skaičius 1 000 gyventojų;
20. Mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyventojų;
21. Standartizuotas mirtingumo nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyventojų;

Rodikliai patenkantys į prasčiausią savivaldybių kvintilių grupę (**raudonąją zoną**) yra:

1. Bandymų žudytis skaičius (X60-X64, X66-X84) 100 000 gyventojų;
2. Susižalojimo dėl nukritimo atvejų skaičius (W00 – W19) 65+ m. amžiaus grupėje 10 000 gyventojų;
3. Kūdikių, išimtinai žindyti iki 6 mėn. amžiaus, dalis (proc.);
4. Išvengiamų hospitalizacijų skaičius 1 000 gyv.
5. Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze (A15-A19) 100 000 gyv. (nauji atvejai);
6. Kūdikių (vaikų iki 1 m. amžiaus) mirtingumas 1 000 gyvų gimusių kūdikių;
7. 1 metų amžiaus vaikų DTP3 (difterijos, stabligės, kokliušo vakcina, 3 dozės) skiepavimo apimtys;
8. Sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyv.;

Kiti rodikliai patenka į Lietuvos vidurkį atitinkančią kvintilių grupę (**geltonąją zoną**):

1. Mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose, skaičius 1 000 gyventojų;
2. Paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičius 100 000 gyventojų;
3. Mirtingumas nuo piktybinių navikų (C00-C97) 100 000 gyventojų;
4. Standartizuotas mirtingumo nuo piktybinių navikų (C00-C97) 100 000 gyventojų.
5. Gyventojų skaičiaus pokytis 1 000 gyventojų;
6. Sergamumas žarnyno infekcinėmis ligomis (A00-A08) 10 000 gyventojų;
7. Mirtingumas dėl nukritimo (W00 – W19) 100 000 gyventojų;
8. Standartizuotas mirtingumo dėl nukritimo rodiklis (W00 – W19) 100 000 gyventojų;
9. Mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą mokyklose, skaičius 1 000 gyventojų;
10. Sergamumas tuberkulioze (A15 – A19) 100 000 gyventojų;
11. Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų dėl nelaimingų atsitikimų darbe, skaičius 1 000 darbingo amžiaus gyventojų;
12. Darbingo amžiaus asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, skaičius 10 000 gyventojų;
13. Mirtingumas dėl atsitiktinio paskendimo (W65-W74) 100 000 gyventojų;
14. Standartizuotas mirtingumo dėl atsitiktinio paskendimo rodiklis (W65-W74) 100 000 gyventojų;
15. Mirtingumas dėl transporto įvykių (V00 – V99) 100 000 gyventojų;
16. Standartizuotas mirtingumo dėl transporto įvykių (V00 – V99) 100 000 gyventojų;
17. Pėsčiųjų mirtingumas dėl transporto įvykių (V00 – V09) 100 000 gyventojų;
18. Transporto įvykiuose patirtų traumų (V00 – V99) skaičius 100 000 gyventojų;
19. Mirtingumas dėl priešasčių, susijusių su narkotikų vartojimu 100 000 gyventojų;
20. Standartizuotas mirtingumo dėl priešasčių, susijusių su narkotikų vartojimu 100 000 gyventojų;
21. Mirtingumas dėl priešasčių, susijusių su alkoholio vartojimu 100 000 gyventojų;
22. Standartizuotas mirtingumo dėl priešasčių, susijusių su alkoholio vartojimu 100 000 gyventojų;
- 23.
24. Išvengiamų hospitalizacijų dėl diabeto ir jo komplikacijų skaičius 1 000 gyventojų;
25. Slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui, skaičius;
26. Apsilankymų pas gydytojus skaičius, tenkantis vienam gydytojui;
27. 2 metų amžiaus vaikų MMR1 (tymų, epideminio parotito, raudonukės vakcina, 1 dozė) skiepijimo apimtys;
28. Mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų (I00-I99) 100 000 gyventojų;
29. Standartizuotas mirtingumo nuo kraujotakos sistemos ligų (I00-I99) 100 000 gyventojų;
30. Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio finansavimo programoje;
31. Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinių priemonių, apmokamų iš Privalomojo sveikatos draudimo biudžeto lėšų, finansavimo programoje;
32. Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programoje;
33. Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi asmenų, priskirtinų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei, atrankos ir prevencijos priemonių finansavimo programoje.

3. SPECIALIOJI DALIS

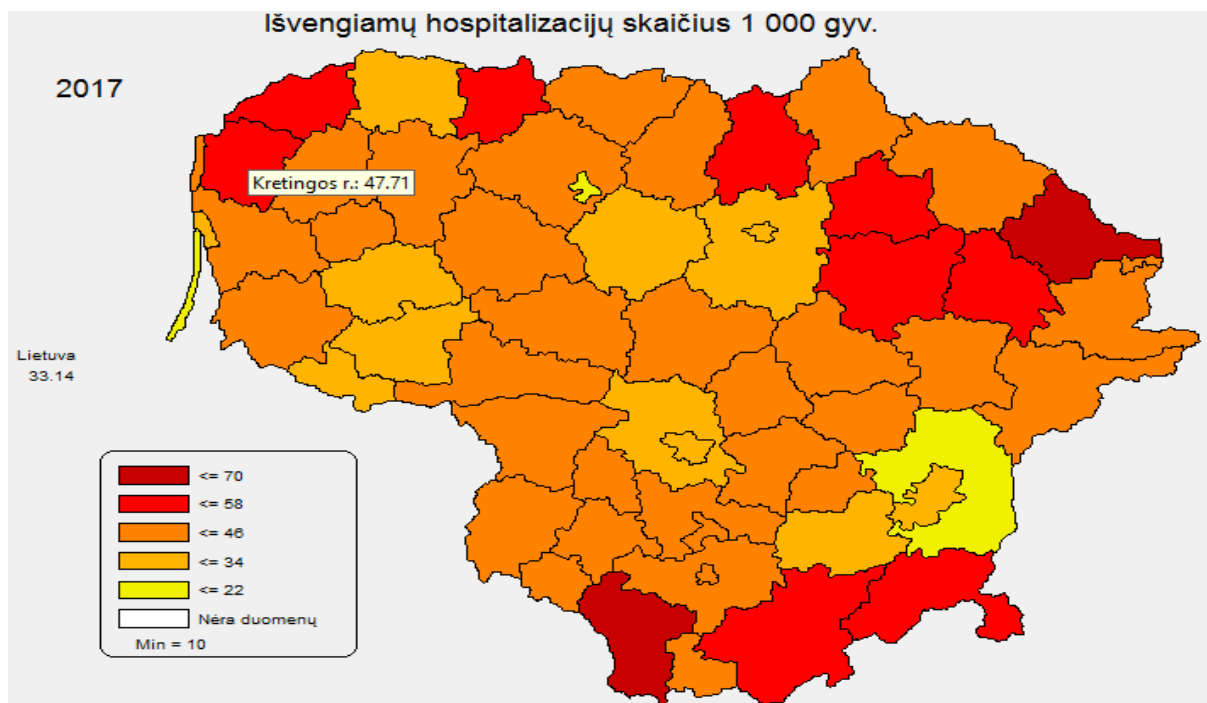
3.1. Prioritetinių sričių identifikavimas

Detaliai analizuoti, kaip prioritetingos Kretingos rajono gyventojų sveikatos problemos buvo pasirinktos trys reikšmės, kurios labiausiai atspindi rajono probleminių visuomenės sveikatos sričių sąrašą:

1. Susižalojimo dėl nukritimo atvejų skaičius (W00-W19) 65+m. amžiaus grupėje 10 000 gyv.
2. Sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11) 100 000 gyventojų - problema tęstinė;
3. Išvengiamų hospitalizacijų skaičius 1 000 gyventojų - problema tęstinė.

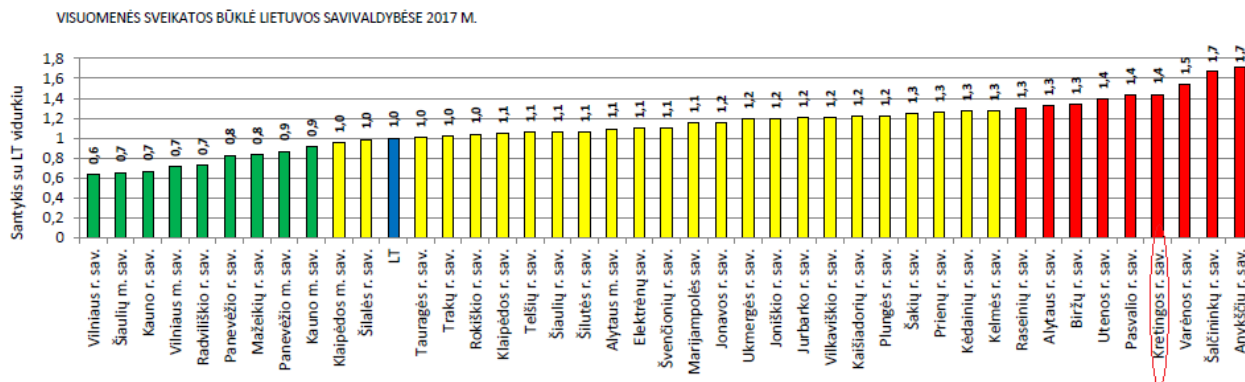
3.1.1. Išvengiamų hospitalizacijų skaičius 1 000 gyventojų

Išvengiamų hospitalizacijų skaičius 1 000 gyventojų (10 pav.), 2017 metais rajone buvo 1825 atvejai, šalies rodiklis 2017 m. (33,1/1 000 gyv.), rajono rodiklis (47,7/1 000 gyv.) dėl to patenka į raudonąją zoną (11 pav.). 2016 metais rajone buvo 1762 atvejai, rodiklis (45,4/1 000 gyv.), 2015 metais rajone buvo 1736 atvejai, rodiklis (44,02/1 000 gyv.).

10 pav. Išvengiamų hospitalizacijų skaičius 1 000 gyv.

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

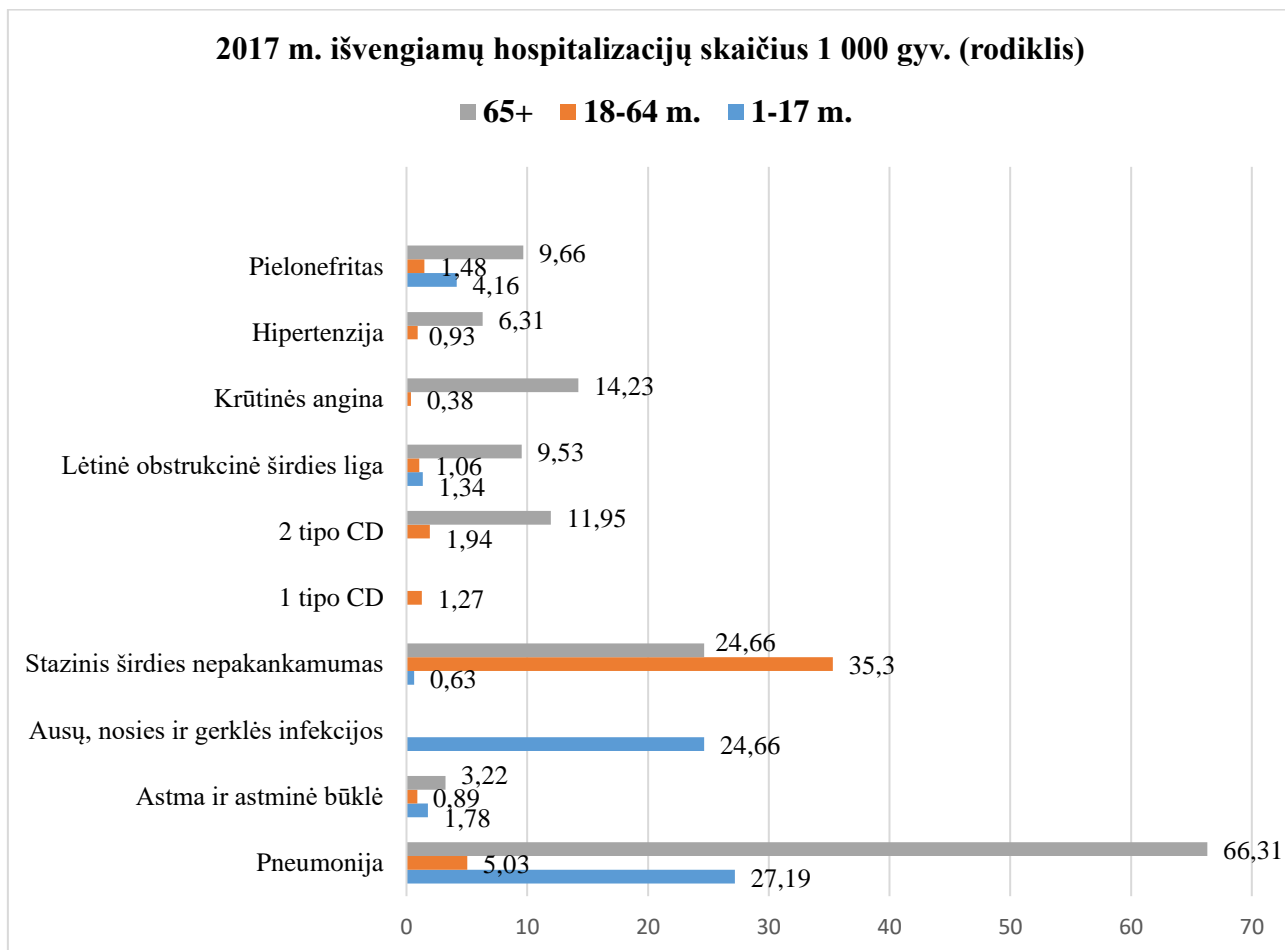
11 pav. Išvengiamų hospitalizacijų skaičius 1 000 gyv. Savivaldybės santykis su LT vidurkiu.

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

Lietuvoje išvengiamų hospitalizacijų stebėseną vykdoma pagal Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro patvirtintą rodiklių sąrašą ir jų skaičiavimo metodiką.

Išvengiamos hospitalizacijos (IH) laikomos ambulatorinės sveikatos priežiūros paslaugų kokybės ir prieinamumo indikatoriumi. Tai rodo didelį potencialą sumažinti brangiai kainuojančių hospitalizacijų skaičių šalyje, o pagrindinė strategija tai padaryti – gerinti ambulatorinės sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą ir kokybę.

Kokybiškų pirminės sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumas laikomas pagrindine sveikatos sistemos siekiamybe daugelyje Europos Sąjungos valstybių.

12 pav. Išvengiamų hospitalizacijų skaičius pagal priežastis ir amžiaus grupes Kretingos r. 2017 m.

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

Didžiausią IH dalį sudarė IH dėl pneumonijos, stazinio širdies nepakankamumo, krūtinės anginos bei vaikams - ausų, nosies ir gerklės infekcijų. Į ligonines dažniausiai hospitalizuojami 65 metų ir vyresnio amžiaus gyventojai dėl pneumonijos.

IH rodikliai savivaldybėse gerokai skiriasi, tai gali būti ne tik dėl sveikatos priežiūros prieinamumo aspektų (atstumo, gydytojų išteklių, kvalifikacijos), bet ir dėl gyventojų amžiaus struktūros skirtumų, socio-ekonominių veiksnių savivaldybėje.

3.1.2. Sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyventojų

Sergamumas šia liga auga visame pasaulyje. Lyginant su kitomis Europos sąjungos šalimis, Lietuvoje cukrinio diabeto paplitimas yra vienas mažiausiųjų, tačiau nerimą kelia tai, jog sergančiųjų skaičius kasmet auga. Nuo insulino priklausomas cukrinis diabetas (I-ojo tipo) dažniausiai išsivysto vaikystėje arba paauglystėje. Iki šiol nėra aišku, kaip ligos būtų galima išvengti. Suaugę žmonės dažniausiai serga II tipo diabetu, kuriuo rizika susirgti galima sumažinti:

- ✓ kontroliuojant kūno svorį;
- ✓ reguliariai užsiimant fizine veikla (mažiausiai 30 min. per dieną);

- ✓ sveikai maitinantis bei mažinant cukraus kiekį;
- ✓ atsisakant rūkymo, kuris didina širdies kraujagyslių ligų riziką.

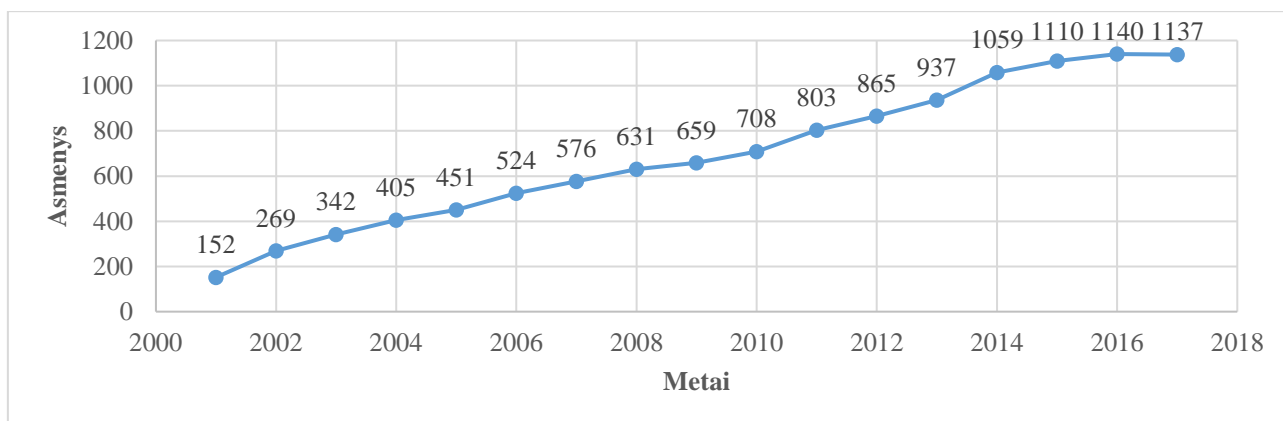
Susirgus CD, turi būti užtikrinta gera gliukozės kiekio kraujyje, kraujo spaudimo ir cholesterolio kiekio kraujyje kontrolė, nes tik tokiu būdu galima užkirsti kelią komplikacijoms. Tam būtina apmokyti sergantį asmenį, aprūpinti jį insulinu, vaistais ir įranga, reikia kompetentingo medicinos personalo ir reguliarių kraujo, akių bei pėdos tyrimų.

Analizuojant naujų atvejų struktūrą Kretingos rajono savivaldybėje, stebima, kad per 2017 metus naujai diagnozuotas II tipo cukrinis diabetas 394 asmenims. Nuo 2001 m. II tipo cukriniu diabetu sergančiųjų skaičius Kretingos rajono savivaldybėje tik augo (17 pav.) ir 2017 m. užregistruota 1137 asmenų. Analizuojant sergamumą pagal amžiaus grupes, pastebima, kad dažniau nauji cukrinio diabeto atvejai yra diagnozuojami 65 metų ir vyresnio amžiaus asmenų grupėje. Dažniau cukrinis diabetas diagnozuojamas moterims nei vyrams (701 moteris ir 436 vyrai).

Pagal amžiaus grupes Kretingos rajono savivaldybėje 2017 m. sergančiųjų II tipo cukriniu diabetu skaičius (13 pav.):

- ✓ 0-17 m. – 1 asmuo;
- ✓ 18-44 m. – 48 asmenys;
- ✓ 45-64 m. – 393 asmenys;
- ✓ 65+ m. – 695 asmenys.

Tai tęstinė problema Kretingos rajono savivaldybėje. Nuo 2001 m. sergamumas šia liga kasmet didėjo. Savivaldybės sergamumo II tipo cukriniu diabetu rodiklis 103,0/10 000 gyv., Lietuvos – 62,3/10 000 gyv., ir pagal santykį savivaldybė/Lietuva – patenkame į prasčiausių rodiklių grupę (raudonąją).

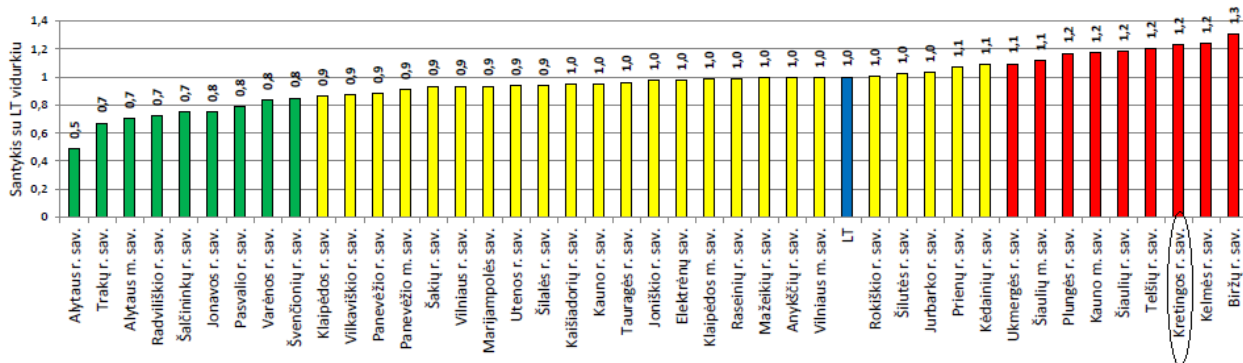

13 pav. II tipo cukriniu diabetu (E11) sergančių asmenų skaičius Kretingos rajono savivaldybėje 2001-2017 m.

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

3.1.3. Susižalojimo dėl nukritimo atvejų skaičius (W00-W19) 65+ m. amžiaus grupėje 100 000 gyventojų

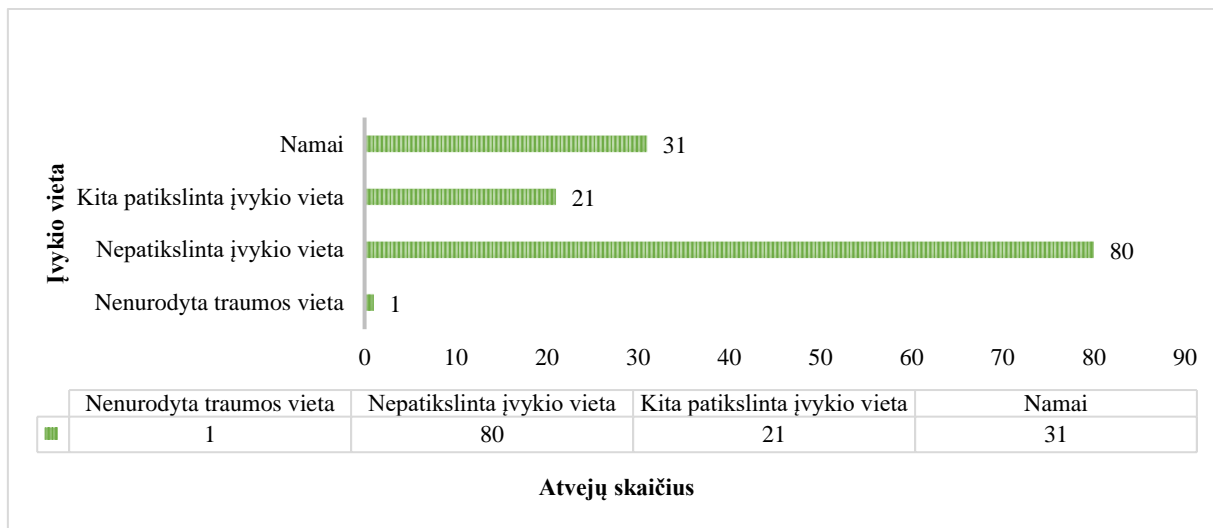
Aukšto sužalojimų dėl nukritimo 65+ m. amžiaus grupėje rodiklio analizė savivaldybėje yra būtina įgyvendinant Lietuvos sveikatos programos tikslo „Sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką“ uždavinį „Kurti palankias darbo ir buitines sąlygas, didinti prekių ir paslaugų vartotojų saugumą“ bei ieškant šios problemos priežasčių ir sprendimo būdų.

14 pav. Susižalojimo dėl nukritimo atvejų skaičiaus 65 + m. amžiaus grupėje santykis su Lietuva

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

Susižalojimo dėl nukritimo atvejų skaičius 65+ m. amžiaus grupėje 2017 m. Kretingos r. sav. rodiklis 178,5 /100 000 gyventojų, Lietuvos rodiklis 145,1 / 100 000 gyventojų. Nukritimo atvejų skaičius Kretingos r. sav. 2017 m. – 133 atvejai. Moterų susižaloja daugiau nei vyrų (moterų – 94, vyrų – 39).

15 pav. Susižalojimo dėl nukritimo atvejų skaičiaus 65 + m. amžiaus grupėje pagal įvykio vietą

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

Siekiant užtikrinti problemos sprendimą rekomenduojame: organizuoti mokymus, skleisti informaciją pagyvenusiems asmenims bei jų artimiesiems griuvimų (nukritimų) prevencijos temomis, vykdyti įvairias fizinio aktyvumo priemones, didinti vyresnių gyventojų informuotumą apie sveiką gyvenseną, šaltuoju metų laiku užtikrinti kokybišką ir nuolatinę šaligatvių, laiptų ir kitų paviršių priežiūrą.

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

1. Kretingos rajone sužalojimus dėl nukritimo 65+ m. amžiaus grupėje dažniau patyrė moterys nei vyrai. Daugiausiai nukritimų įvyko nepatikslinus įvykio vietos, tačiau pagal sužalojimo vietą TLK kodus (S00-T14), galime manyti, kad šie nukritimai įvyko gatvėje paslydus, taip pat nemažai traumų dėl nukritimo 65+ m. amžiaus grupėje patyrė namuose.

Siekiant užtikrinti problemos sprendimą rekomenduojame:

Kretingos rajono savivaldybės administracijai:

- ✓ šaltuoju metu laiku užtikrinti kokybišką ir nuolatinę šaligatvių priežiūrą;
- ✓ užtikrinti gatvių apšvietimą tamsiu paros metu;
- ✓ planuoti, skirti lėšų ir vykdyti šaligatvių atnaujinimą mieste.

Kretingos rajono įstaigoms ir organizacijoms:

- ✓ šaltuoju metu laiku užtikrinti kokybišką ir nuolatinę laiptų ir kitų paviršių priežiūrą;
- ✓ prie laiptų įrengti turėklus.

Kretingos rajono savivaldybės asmens ir visuomenės sveikatos priežiūros įstaigoms, nevyriausybinėms organizacijoms:

- ✓ organizuoti mokymus, informacijos sklaidą pagyvenusiems asmenims bei jų artimiesiems nukritimų (griuvimų) prevencijos temomis;
- ✓ vykdyti įvairias fizinio aktyvumo priemones, galinčias sumažinti vyresnių žmonių kritimų ir su jais susijusių traumų skaičių;
- ✓ didinti gyventojų informuotumą apie sveiką gyvenseną: visavertę mitybą, pakankamą fizinį aktyvumą ir neigiamą žalingų įpročių poveikį sveikatai.

2. Kretingos rajono savivaldybėje vis auga išvengiamų hospitalizacijų rodiklis. Tai tęstinė problema.

Siekiant užtikrinti problemos sprendimą rekomenduojame:

Kretingos rajono savivaldybės asmens sveikatos priežiūros įstaigoms:

- ✓ gerinti ambulatorinės sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą ir kokybę;
- ✓ mažinti laukimo pas gydytoją laiką;
- ✓ stiprinti pirminę ir antrinę sveikatos priežiūrą.

3. Kretingos rajono savivaldybėje aukščiausi sergamumo II tipo cukriniu diabetu rodikliai buvo moterų ir vyresnių nei 45 m. amžiaus gyventojų. II tipo diabeto galima išvengti laikantis sveikos gyvensenos principų: sveikai maitinantis ir būnant fiziškai aktyviems.

Siekiant užtikrinti problemos sprendimą rekomenduojame:

Kretingos rajono savivaldybės asmens sveikatos priežiūros įstaigoms:

- ✓ užtikrinti kokybišką ir savalaikį II tipo cukrinio diabeto rizikos įvertinimą ir ligos diagnozavimą;
- ✓ galime pasiūlyti įsteigti Cukrinio diabeto komplikacijų prevencijos kabinetą. Taip pat galėtų veikti diabeto mokyklėlė.

Kretingos rajono savivaldybės asmens ir visuomenės sveikatos priežiūros įstaigoms:

- ✓ informuoti gyventojus per įvairias informavimo priemones apie II tipo cukrinio diabeto rizikos veiksnius ir jų žalos organizmui mažinimo būdus, ankstyvos diagnostikos galimybę;
- ✓ formuoti visuomenėje sveikos gyvensenos nuostatas;
- ✓ didinti gyventojų sveikatos raštingumą.